

LUKUTEATTERITEKSTEJÄ JA
MUITA LUOVAN
ILMAISUN IDEOITA
MUSTAN KUUN
MAJATALO -KIRJAN
MAAILMASTA

Lukuteatteritekstit: Reetta Niemelä
Kuvitukset: Katri Kirkkopelto

Alkuperäisteokset:

Katri Kirkkopelto, Reetta Niemelä; Mustan Kuun majatalo.
Toimitus Rauna Sirola. Lasten Keskus 2021

Katri Kirkkopelto, Reetta Niemelä; Mustan Kuun majakka.
Toimitus Rauna Sirola. Lasten Keskus 2023

Graafinen suunnittelu ja taitto: Esa Vehmassalo

Kehittämiskeskus Opinkirjo
["https://opinkirjo.fi"](https://opinkirjo.fi)

2024

ISBN: 978-952-5853-92-6

TERVETULOA FANTASIAMAAILMAAN!

Tämä materiaali on syntynyt Mustan Kuun majatalo -kirjan inspiroimana. Materiaali sopiikin hyvin käytettäväksi kirjan lukemisen yhteydessä. Se syventää lukukokemusta, tukee tarinamaailmaan eläytymistä ja edistää lukevan yhteisön syntymistä ryhmässä. Sekä kirja että materiaali sopivat käytettäväksi kaikissa perusopetuksen luokissa. Alkuopetuksessa materiaalista voi valita oppilaiden lukutaitoa vastaavat harjoitukset ja opettaja voi lukea kirjaa koko luokalle ääneen.

Materiaalia voi käyttää kirjan lukemisen kanssa samanaikaisesti, ja materiaalin jokaisen tehtävän yhteyteen on merkitty harjoitukseen sopivat Mustan Kuun majatalo -kirjan sivut. Nämä sivunumerot on tarkoitettu helpottamaan materiaalin käyttöä, mutta materiaalia saa käyttää myös ihan, niin kuin itse parhaaksi näkee. Kirjan fantasiamaailma tempaa opettajankin mukaansa! Materiaaliin kannattaa tutustua, vaikka kirjaan ei olisikaan ryhmässä tarkoitus syventyä. Materiaalin harjoitukset toimivat tällöin yleisempänä johdatuksena fantasiamaailmaan.

Materiaalin harjoitukset ja niissä olevat tekstit eivät pohjautu suoraan harjoituksen yhteydessä mainittuihin kirjan kohtiin, vaan ne ovat niistä sovellettuja. Näin harjoituksia voi käyttää ryhmän yhteisenä tekemisenä myös silloin, kun kirjaa luetaan omatahtisesti. Materiaali voi olla erityisen sopiva niihin ryhmiin, joissa on vastahakoisia lukijoita, sillä materiaalin harjoitukset tarjoavat kiinne-kohtia ja taustamateriaalia kirjaan mukavalla tavalla. Harjoitukset on kuvattu mahdollisimman yksityiskohtaisesti, jotta ne on helppo ottaa käyttöön. Lisäksi harjoitukset ovat erilaisia niin kestoltaan, toteutustavaltaan kuin vaativuudeltaankin. Näin opettaja löytää materiaalista harjoituksia eri tarpeisiin. Luovan ilmaisun muotoa kuvataan jokaisessa harjoituksessa symbolilla. Myös nämä symbolit helpottavat harjoitusten valinnassa.

Mustan Kuun majatalo -materiaali sopii käytettäväksi yhdessä TARU®-oppaan kanssa, ja materiaalin harjoituksia ovat lukutaidon ja kirjallisuuskasvatuksen pedagogiikan näkökulmasta kommentoineet TARU®-kirjoittajat. Lisäksi materiaalin testaamista on tukenut MediaTaru®-hanke, jota rahoitti Media-alan tutkimussäätiö vuosina 2022 - 2024.

Lukuteatteri-
käsikirjoitus

Sanataide-
tehtävä

Keskustelu-
harjoitus

Draamatehtävä

LUKUTEATTERIKÄSIKIRJOITUKSET KEHITTÄVÄT LUKUTAITOJA MONIPUOLISESTI JA INNOSTAVAT LUKEMAAN YHDESSÄ!

Mustan Kuun majatalo -materiaalin inspiraation lähteenä on lukuteatteri-menetelmä, ja suuri osa harjoituksista on lukuteatterikäsikirjoituksia. Ne pohjautuvat kirjojen hahmoihin ja tapahtumiin, ja ne on suunniteltu esitettäväksi kirjan lukemisen yhteydessä. Kirjojen lopun sisäsivuilta löytyy hahmogalleria, josta on hyötyä henkilöiden muistamisessa. Tekstejä voidaan kuitenkin lukea myös Musta Kuu-kirjasarjaa tuntematta. Tällöin vain kuvitellaan hahmot itse.

Lukuteatteritekstit ovat opettajan vapaasti käytettävissä ja sovellettavissa. Tarvittaessa käsikirjoituksia voi lyhentää tai jakaa osiin useamman ryhmän esitettäväksi. Ensimmäiset lukuteatterikäsikirjoitukset on hyvä pitää aika lyhyinä (esim. noin kymmenen repliikkiä/käsikirjoitus). Myös henkilömäärää voi muuttaa ryhmän mukaan. Usein parhaat esitykset syntyvät isoissa ryhmissä. Osa materiaalin lukuteatterikäsikirjoituksista on helpotettua kieltä. Niitä voi käyttää, kuten muitakin tekstejä, mutta ne soveltuvat erityisesti alkaville lukijoille, monikielisille ryhmille ja ryhmille, joilla on lukemisen haasteita.

Lukuteatteri on menetelmä, joka sopii alkuopetuksesta yläkouluun. Lukuteatteri on tekstin eläytyvää lukemista, mutta ideana ei ole opetella ulkoa tekstejä ja repliikkejä. Esiintyjät pitävät käsissään papereita, kansioita, vihkoja tai kirjoja, joista he lukevat suoraan. Lukea voi vuorotellen, kuorossa ja kukin erikseen. Jos esiintyjä kokee ujoutta lukea yksin, hän voi osallistua kuoroon. Lukuteatteria voi tehdä minkälaisista teksteistä tahansa: valmiista lukuteatteriteksteistä, runoista, tietoteksteistä, resepteistä...! Oppilaat voivat myös kirjoittaa itse uutta lukuteatteria.

Perinteisessä lukuteatteriesityksessä lukijat ovat ringissä tai rivissä, ja he katsovat suoraan kohti yleisöä mutta eivät toisiaan, eli vuorovaikutus on erilaista kuin vaikkapa teatteriesityksessä. Lukuteatteriesitys voi kuitenkin sisältää myös koreografiaa, liikkeitä ja eleitä, sekä esineitä ja asuja. Jos esityksessä on liikkeitä ja esineitä, on apuna hyvä olla nuottitelin tai jokin muu väline, joka mahdollistaa samanaikaisen tekstin lukemisen ja liikkumisen. Fyysisestä paperista lukeminen on lukuteatterissa suositeltavaa puhelimen tai pädin sijaan, sillä laite voi alkaa tuottaa uusia, muun muassa laitteen toimintaan liittyviä kerroksia tekstin ja lukijan välille.

Katsojalle lukuteatteri tuottaa nimenomaan ääneen lukemiseen liittyvän nautinnon, ja tässä lukuteatteri poikkeaa erityisen paljon varsinaisesta draamasta, jossa tekstit opetellaan ulkoa ja eläydytään roolihahmoon. Lukuteatteri tukee yhteistyötaitoja, kun lukijat suunnittelevat yhdessä, kuka lukee kunkin repliikin ja miten esityksessä ollaan. Aikuisen ohjaajan roolina on kannustaa ja tukea ryhmää. Oppilaille tulee antaa tilaa työskennellä, mutta ohjaaja voi tukea lasten ratkaisuja ja auttaa ideoiden toteutuksessa sekä antaa lisätietoa erilaisista mahdollisuuksista toteuttaa lukuteatteria.

Lukuteatteri on lukutaidon oppimista riemukkaalla tavalla. Lukuteatteri on hyvä keino lisätä lukusujuvuutta, sillä harjoitellessaan lukijat lukevat tekstiä useaan otteeseen ja harjoittelevat erilaisia puheen prosodisia keinoja, kuten sävelkulkua, melodiaa ja painotusta. Toistuva harjoittelu kehittää tarkkuutta ja sanantunnistuksen automatisaatiota. (Young & Rasinski, 2009.) Oppilaat, joilla on oppimisvaikeuksia, ovat kehittyneet lukuteatteria käyttämällä kirjainten tunnistamisessa, sujuvuudessa sekä tekstin ymmärtämisessä (Garret & O'Connor, 2010).

Ennen oman lukuteatterin tekemistä voi olla hyvä katsoa pari videopätkää malliksi erityyppisistä lukuteattereista. Videoita lukuteatterista löytyy hakusanalla "readers theater". Osassa maailman maita lukuteatteri on taidemuoto, jossa myös kilpaillaan. Suomesakin esimerkiksi omassa koulussa tai rinnakkaisluokkien kesken voisi pitää Lukuteatterifestivaalin.

Lukuteatterista voi lukea lisää esimerkiksi TARU®-oppaasta.

Mustan Kuun Majatalo -teoksen kustantajan sivuilta löytyy lisää kirjaan liittyviä sanataidetehtäviä:

<https://lastenkeskus.fi/kirjasarjat/musta-kuu/>

KYKLOOPIT

(s. 157-159.)

LUKUTEATTERI (HELPPPO)

Mustan Kuun majatalo-kirjan sivulla 159 on kuva kykloopista. Heijastakaa kuva isona ja esitelkää kykloopin ominaisuuksia.

Kykloopilla on yksi silmä.
Silmässä on hyvä näkö.
Kykloopit pitävät maanviljelystä.
Luonne: Vakava ja ystävällinen.
Kyky: Osaa takoa loihtuesineitä.
Kykloopit ovat suurikokoisia.

RAAKIT

(kappale Maahisoven läpi s. 238)

LUKUTEATTERI (HELPPPO)

Tähän voi luoda myös uhkaavan äänimaailman ja esittää lukuteatterin vaikkapa taskulamppujen valossa.

Raakit elävät maan alla.
Raakeilla on punaiset silmät.
Raakkien suu on mätä aukko.
Raakkien iho on limainen
Raakeilla on luurangon kädet
Raakit ovat vaarallisia!
Raakit ovat eläviä ja kuolleita!
Kuoro: Juoskaa henkenne edestä!

KOHTAAMINEN AULASSA

(kappale Buller Partarollo, s.30)

LUKUTEATTERI

Isä: Hyvä herra, asutteko te täällä?

Buller: Tietenkin minä asun täällä! Morri, mitä ihminen tarkoittaa?

Saimi: Kenelle sinä puhut?

Morri (kissana): Njauu, no varmaankin juuri sitä mitä sanoo. Ihmiset eivät tykkää, että heidän taloissaan asustelee vanhoja noitaukkoja.

Buller: Pah!

Saimi: Kik-ki-kissa, o-osaatko sinä puhua?

Tupsutipsu (taustalla): Iihmiset, aina sotkemassa asioita. Voi ämpäräinen!

Saimi: Minä taidan olla vaarallisesti rasittunut, eiväthän kissat puhu.

Morri (kissana): Tässä on sinulle unhotupölyä, Buller. Käytä hyvin varovasti.

Saimi: Unhotu... mitä?!

Isä: Miksi sinä Saimi olet yhä siellä aulan tyhjällä tiskillä? Tule katsomaan, mitä löysin keittiöstä!

Saimi: Isä, tuo kissa...

Isä: Katso! Tällainen käsin väännettävä vispilä! Tehdäänkö kaurakermavaahtoa?

Saimi: ...puhuu!

Saimi: Okei isä, tehdään vaan lättyjä ja kermavaahtoa. Mutta minä aion vielä selvittää, mitä outoa tässä talossa tapahtuu!

Isä: Juu, juu! Minäkin selvitän varmasti ulko-oven salaisuuden tänään!

Tupsutipsu: Voi kekrimelli Miksi tuo iso ihminen koettaa aina purkaa loihtuovea? Kiilupeikon häntä sentään! Ovihan suojelee taloa!

ANSKARIINA JA HATTUHIMO

(kappale Hinkukirvoja s. 108)

LUKUTEATTERI

Anskariina: Minä en pysty vastustamaan ihmisten hattuja!

Saimi: Voit saada minun vanhan lippikseni.

Anskariina: Oikeastiko? Se on niin upea!

Saimi: No se on kyllä kulunut ja rikkikin!

Anskariina: Se on aivan ihana! Ihmeellisistä ihmeellisin.

Saimi: No jos tykkäät siitä...

Anskariina: Ole hyvä, ota rubiini vastalahjaksi!

Saimi: Öh, siis mitä?

Anskariina: Noh, onhan yksi rubiini aika vaatimaton. Ota kaksi!

Saimi: Kuule, en minä tarvitse niitä. Mutta suosittelen, että et levittele jalokiviä ihmisten ilmoilla.

Anskariina (nauraen): Jalokiviksikö ihmiset näitä kutsuvat? Hiisille nämä ovat pelkkää rihkamaa!

Saimi: Uskon. (pudistelee päätään)

KESKUSTELUHARJOITUS

Keskustelkaa: Millaista on, kun toivoo ja haluaa jotakin asiaa tai esinettä oikein paljon? Entä jos sitä ei saa? Miltä pettymys tuntuu? Entä jos vain joku saa ja muut jäävät ilman?

KESKUSTELUHARJOITUS

Keskustelkaa: Anskariinalle hatut ovat tärkeä harrastus. Millaiset asiat ovat teille niin tärkeitä? Vaikkapa uiminen, lukeminen tai pelaaminen? Entä jos ei tiedä, mistä tykkää...

KESKIYÖN KOKOUS

(kappale Keskiyön keittiö s.126)

LUKUTEATTERI

Morri: Kuulkaa kaikki! Seurassamme on hiisiprinsessa Anskariina!

Kuoro: Ooo! Kuuluisa hiisiprinsessa.

Morri: Paikalla on myös ihminen!

Kuoro: Ooo! Oikea ihminen!

Morri: Keskiyön kokous alkakoon!

Kuoro: Ooo, kokous alkakoon!

Morri: Majatalo on auki pitkästä aikaa!

Kuoro: Ooo, niin pitkästä aikaa!

Morri: Se on salamielemme ansiota.

Kuoro: Ooo, oikean salamielen.

Morri: Kuuttomana yönä hän saapui Sinimäkeen.

Kuoro: Ooo, kuuttomana yönä hän saapui.

Morri: Nyt majatalomme antaa meille turvaa ja lepoa.

Kuoro: Ooo, saamme turvaa ja lepoa.

Morri: Alkakaa ahmia! Lisbet Rankka on valmistanut herkkuja!

Kuoro: Ooo, alamme ahmia kummituskokin herkkuja!

KESKUSTELUHARJOITUS

Pitäkää luokassa kokous. Mistä asiasta haluatte puhua? Valitkaa keskustelun vetäjä ja huolehtikaa, että jokainen saa puheenvuoron. Tasavertaisen keskustelun kaavio löytyy esimerkiksi Sitran Erätauko-dialogin sivuilta: <https://eratauko.s3.eu-west-1.amazonaws.com/production/2024/03/26133948/kasikirjoitus-ystavyys.pdf>

SAIMI KIRJOITTA LISTAA MAJATALON OLENNOISTA

(kappale Ystävä, s. 148)

LUKUTEATTERI

- Esiintyjät ovat ikään ku

Majatalossa alkaa salaväe

Sen vuoksi täällä on palj

Esimerkiksi hiisiprinsess

Anskariinan lisäksi maja

Vyöryjeti

Painajainen

Yksisavinen!

Kyklooppi

Jonkinlainen ihmi

Painajainen

Maahinen

Paljon puuhaltioid

Kaikki ovat pakosalla tai pinoatunee.

Ihmiset ovat tuhonneet näiden olentojen asuinsijat.

Surullista.

Mustan Kuun majatalo on heidän turvapaikkansa.

Ja minä olen ainoa ihminen joka heidät näkee.

Salamieli.

Tietenkin haluan auttaa
luonnonväkeä.

Mutta miksikään palvelijaksi
en aio ryhtyä.

Vaadin ainakin kunnan
työajat!

PIENI PEIKKO

(kappale Harma-Liisa Hörölä s. 179)
LUKUTEATTERI

Kertoja: Salakerho on kokoontunut kasvihuoneeseen. Äkkiä Ulvos ulvahtaa.

Ulvos: Uuuu! Sain vainun!

Kallanen: Löysit pienen peikon!

Pikkukorva: Onko se kuollut?

Hilja: Kuollut kuin keskiyön hetki.

Saimi: Älä puhu pöhköjä, Hilja. Olkaa kaikki hiljaa nyt.

Kertoja: Otus on hengissä! Salakerholaiset voivat vielä pelastaa sen!

Anskariina: Tämä on salakerhon ensimmäinen tehtävä!

Saimi: Luulen, että isä pystyisi auttamaan otusta!

Kertoja: Salakerholaiset rientävät Joel Salaperin klinikan eteen ja odottavat vuoroaan.

Saimi: Esittäkää asiakkaita!

Mummeli: Lakki päässä sisällä! Nenä koko ajan kiinni laitteissa! Mihin tämä maailma on menossa?

Kallanen: Tule istumaan tämän mukavaisen mummelin viereen, Hilja!

Joel: Sisään, rouva Hörölä ja marsupoikue!

Saimi: Nyt tai ei koskaan!

Kertoja: Saimi onnistui! Pieni peikkolapsi muistutti takkuista marsua, eikä isä huomannut mitään. Nyt peikolla on lasta murtuneessa jalassa. Se toipuu varmasti entiselleen. Hyvä, salakerholaiset!

Kaikki salakerholaiset: Hyvä me!

SANATAIDETEHTÄVÄ

Keksi oma salaväen lemmikki.

Miten ja mistä sait sen omaksesi?

Kerro sen tarpeista, kuten ruuasta ja vaikkapa siitä, millaisista rapsutuksista se tykkää.

PRUTKUPIERULÄÄKKEEN VALMISTUS

(kappale Lomaa odotellessa s. 281)

LUKUTEATTERI

- Kappaleessa mainitaan Harry Hiustenhallojan kirja, jossa on joka vaivan pulvereita ja tinktuuroita. Salaväen lääkkeitä voi keksiä lisää!

Lista aineksista:

Kaksi palaa noidan hopeahiusta

Lusikallinen vettä lätäköstä, johon puolikuu heijastuu.

Hyppysellinen hiekkaa ihmislapsen rakentamasta hiekkalinasta.

Loraus lohiskäärmeen kyynelvettä.

Valmistus:

Sekoitetaan harakanpesästä otetulla oksalla. (vain jos harakka suostuu.)

Sekoittaessa hyräillään omaa lempilaulua, kuten aina loihtu-lientä tehdessä.

Liemi kuivataan jauheeksi kolmen täysikuun valossa.

TARTTUKAA KÖYTEEN!

(Kappale Maahisoven läpi s 238)

LUKUTEATTERI

Lukuteatteriesitykseen voi lisätä erilaisia elementtejä, kuten liikkeitä, ääniä tai esineitä (köysi, hatut).

Lukuteatteri perustuu Mustan kuun majatalo ja Mustan kuun majakka -kirjojen tietoihin Saimin uusien ystävien erityiskykyistä.

Saimi: Nyt on kiire. Pitää lähteä ihmisten juhliin.

Ovatko kaikki valmistautuneet hyvin?

Anskariina: Minä haen äkkiä vielä muutaman juhliin sopiva hatun!

Ulvos: Olen valmis! Osaan ulvoa hälytyksen vaaran uhatessa.

Kallinen: Meikäjetin voima on olla huoleton! Pitää vain varoa, ettei pääse pierahdus!

Tuffe: Tässä on takomani hopeaköysi. Sitä ei saa poikki millään.

Silkki: Minun sarveni hohto karkottaa pahikset.

Hilja: Minä voin loihduttaa sumun. Voimme piiloutua siihen.

Anskariina: Koska lähdetään? Harmi kyllä päähäni ei mahtunut kuin kahdeksan hattua. Mahtaisiko niiden päälle mahtua vielä sadelakki?

Kaikki: Ei!

Saimi: Nyt me olemme valmiita! Tarttukaa köyteen!

Anskariina: Mars matkaan! Minä menen edellä seinää pitkin. Osaan kiipeillä!

Hilja: Onpa tässä käytävässä mukavan pimeää!

Tuffe: Pitäkää te muut kiinni köydestäni, ettette eksy!

SANATAIDETEHTÄVÄ

Millainen erityiskyky olisi mukava? Kirjoita!

Sovella itse omalle ryhmälle sopivia lukuteatteritekstejä seuraaviin kohtauksiin Mustan kuun majatalo-kirjasta:

s. 65: Pienen lappusen oudot olennot

s. 104: Saimin huoneen kuvailu

s.126–127: Saimin erikoinen herätys

s. 155–170: Munkeriaan kohtaaminen ja salakerhon perustaminen

ERIKOISIA ESINEITÄ

LUKUTEATTERI / DRAAMA

- Tämä lukuteatteri perustuu Mustan kuun majatalo ja Mustan kuun majakka-kirjojen kirjan tietoihin loihdutesineistä, joita salaväellä on. Esineillä voi aluksi myös leikkiä ja arvuutella, mikä salväen loihdutesine on kyseessä.

- Voi käyttää oikeita esineitä tai esittää näkymättömiä esineitä, niitähän eivät muut kuin salamielet oikein näe.

Nyt esittelemme teille salaväen erikoisia esineitä.

Tämä on katkeamaton köysi!

- Se on loihduttu ja suojelee pahiksilta!

Nämä ovat litanialasit!

- Niillä voi lukea salaväen kirjoja!

Tämä on kutsuhuilu!

- Sillä voi kutsua paikalle salaväkeläisiä!

Tämä on pohjaton ämpäri!

- Pohjattomaan ämpäriin laitetut asiat katoavat pitkäksi aikaa!

Tämä on puinen kuurasia!

- Sen sisälle voi pienentää mitä vain.

Tämä on loihdunjauhepurkki!

- Loihdunjauhe saa aikaan niin aivastuksia, kuin vaikka naurukohtauksen.

SANATAIDETEHTÄVÄ

Nyt te tiedätte muutaman tärkeän esineen. Niitä on paljon enemmänkin. Salaväen maailma on täynnä loihduta!

Keksikää itse lisää. Millaisia loihdutesineitä itse kaipaisitte?

SALAKERHO ESITTÄYTYY

LUKUTEATTERI / DRAAMA

- Tämä lukuteatteri ei perustu yksittäiseen kappaleeseen vaan Mustan kuun majataloa ja Mustan kuun Majakka-kirjojen tietoihin eri salakerholaisten kyvyistä.

Anskariina: Olen hiisi! Osaan esittää patsasta.

Tuffe Kloppi: Minä olen kyklooppi. Osaan takoa kuunloihthuopeaa.

Pikkukorva: Olen maahinen. Osaan ohjelmoida sienitietokoneella.

Hilja Hahmoton: Olen painajainen. Osaan muuttua sumuksi.

Kallinen: Minä olen jeti. Olen maailman viimeinen jeti.

Ulvos: Minä olen koirankuonolainen. Osaan ulvoa hälytysulvonnan.

Silkki: Olen yksisarvinen. Osaan karkottaa pahan pois sarveni valolla.

Saimi: Minä olen salamieli. Osaan nähdä ja kuulla salaväen.

Kaikki: Me olemme salakerho!

Kaikki: Me vannomme
kautta ikimetsän kannon
Me vannomme
että pidämme kerhomme salassa.

Me vannomme,
että puolustamme salaväkeä
kuolemaan asti ja
käyttäydymme salaväelle kunniakkaasti.

SANATAIDETEHTÄVÄ

Tehkää teidän luokan ikioma vala.

Mitä tärkeitä asioita haluatte valalla vaalia?

KUTSU MUSTAN KUUN PUUTARHAAN LUKUTEATTERI / DRAAMA

- Esittää runo eri tavoin, esimerkiksi salaperäisesti ja kuiskaten.

Mustan Kuun majatalon puutarha on kaunis.
Siellä on salaperäisiä polkuja.
Siellä on unohdettuja paikkoja.
Puutarhassa on omituisia pensaita.

Kuoro: Kävele kanssani ystävä,
Mustan Kuun puutarhaan,
täyden kuun valossa.

Mustan Kuun majatalon puutarha on villi.
Siellä on kummia patsaita.
Siellä on monenlaisia perhosia.
Puutarhassa on ihania tuoksuja.

Kuoro: Kävele kanssani ystävä,
Mustan Kuun puutarhaan,
täyden kuun valossa.

Mustan Kuun majatalon puutarha on salainen.
Siellä kulkee kummia olentoja.
Siellä kiiruhtavat noidat.
Puutarhassa on merkillisiä ovia.

Kuoro: Kävele kanssani ystävä
Mustan Kuun puutarhaan,
täyden kuun valossa.

SANATAIDETEHTÄVÄ

Keksikää runoja tai esittelyjä ihmeellisistä,
kauniista tai jännistä paikoista.

MAJATALON RUOKALISTA LUKUTEATTERI

- Liittyy tietoon majatalon ruuasta, jota Saimi saa kappaleesta Keskiyön keittiö.

Lisbet Rankka: Mitä saisi olla? Keskiyön keittiö tarjoaa!

Vampiiri: Puolukkamehua, kiitos. Mausteeksi kanelia.

Yksisarvinen: Karkkeja, kiitos!

Koivunhaltia: Multapyöryköitä minulle!

Tattimörö: Saiskos hieman sadevettä?

Kyklooppi: Haluan jättituopin simaa!

Painajainen: Ottaisin mielelläni hillottua kalmijuurta.

Koirankuonolainen: Saakos täältä kuukiisseliä?

Lisbet: Tottakai! Täältä saa kaikkea, mitä salaväkeläiset tarvitsevat!

Koirankuonolainen: No sitten otamme kuukiisseliä kolmelle!

Lisbet: Hienoa! Lähetän keittiötontut tarjoilemaan. Kertokaa sitten, mitä piditte!

Vampiiri (kuiskaa virnistäen): Me emme ikinä uskaltaisi moittia Lisbetin tekemää ruokaa!

Kaikki nauravat.

Koirankuonolainen: Onneksi Lisbetin ruoka on herkullista.

Painajainen: Se johtuu siitä, että hän oli ennen laivakokki. Merirosvoille kelpaa vain paras!

Tattimörö: Tai sitten edes merirosvot eivät uskaltaneet haukkua Lisbetin ruokia!

SANATAIDETEHTÄVÄ

Mitä ruokaa te haluaisitte syödä majatalossa?

Kirjoittakaa ja piirtäkää lempiruokaannoksenne!

SALAVÄEN KIRJASTOVINKKAUS LUKUTEATTERI

Salaväen kirjasto on ihmeellinen paikka!

Se on pyöreä torni,

joka ulottuu alas ja ylös niin pitkälle kuin silmä siintää.

Kirjastosta löytyy kirjoja kaikilla salaväen kielillä.

Osa kirjoista on litaniaksi. Se on yleinen kieli,

jota suurin osa salaväestä osaa lukea.

KESKUSTELUHARJOITUS

Ottakaa selvää, kuinka paljon eri kieliä luokassanne ja kotonanne puhutaan. Kirjatkaa kielet esille luokkaan ja keskustelkaa kielen merkityksestä yksilölle ja ryhmälle.

SANATAIDETEHTÄVÄ

Keksikää ryhmissä salaväen kirjoja ja piirtäkää niihin kannet.

Kolme tai neljä ryhmää ja kirjaa voisi olla hyvä määrä.

Kääntäkää sitten kirjan nimi niille kielille, joita luokassanne puhutaan.

Keksikää vielä lyhyt yhden tai kahden lauseen esittely kirjoista.

Ryhtykää kirjastonhoitaja, vampiiri Hillevi Haavan avuksi ja vinkatkaa kirjoja kaikilla luokassanne puhutuilla kielillä!

Esimerkki:

Tämän kirjan nimi on Tulipeikkojen parhaat temput.

Kirjassa kerrotaan, millaisia temppuja peikot osaavat tehdä nuotiossa.

Kirjan ohjeilla opit itsekin monta huimaavaa temppua.

LISÄTIETO

Mustan Kuun majatalon salaväkeläiset muodostavat lukemattomien identiteettien ja kielten verkoston. Eri ryhmät ovat tekemisissä keskenään omine erityisine kulttuurisine tapoineen mutta myös yhdessä kaikkien muiden salaväkeläisten kanssa. Olentojen sosiaalinen identiteetti vaihtelee tilanteesta toiseen, ja monimuotoisuutta kunnioitetaan ja arvostetaan. Jokaisella olennolla on oma tärkeä paikkansa. Mustan kuun majatalon moninaisuuden ja kansainvälisyyden voi ottaa puheeksi ryhmän kanssa ja pohtia sitä suhteessa ryhmän omaan moninaisuuteen. Tehtäviä voi halutessaan soveltaa sensitiivisen kielitietoisesti, siis monikielisesti ja ensikielillä ja ryhmän identiteettien moninaisuutta korostaen, niin että jokainen saa tuntea ylpeyttä omalla kielellä kirjoittamisesta ja lukemisesta mutta ei toisaalta koe sosiaalista painetta esiintyä ensi- tai muilla kielillä. Jos ryhmässä on samankielisiä lapsia, he voivat itse ja verkossa olevan käännöstyökalun avulla kääntää tekstejä omalle ensikielille. Opettajalle voi olla tueksi Turun Yliopistossa kehitetty Minästä kiinni -materiaali:

<https://sites.utu.fi/minasta-ja-kielesta-kiinni/wp-content/uploads/sites/179/2021/02/Minasta-kiinni-oppimateriaali.pdf>

SANATAIDETTA JA LUKUTEATTERIA AISTEISTA:

Sanateidelähtöistä, itse kirjoitettua lukuteatteria eri aisteista.
(tehdään tehtävät aistisensitiivisesti).

KAIKKI AISTIT

Jokainen saa keksiä ja piirtää oman hahmon majataloon ja tehdä siitä lappusen Mustan Kuun pienten lappusten tapaan.

Lappuun kirjoitetaan hahmon laji. Lisäksi kirjoitetaan hahmon lempiäni, lempituntoasia (esim tykkää silittää hiirtä), lempimaku, lempihaju tai -lemu ja lempiasia katsella (maisema, kasvi tai vaikka kirja).

Kun esittelyt ovat valmiit, ne voidaan esittää vuorotellen lukuteatterin tavoin. Otusten esittelyyn voi lisätä kehollista toimintaa ja draaman elementtejä, esimerkiksi huojuntaa ja huhuilua esimerkkitapauksessa.

Esim: Olen otus se ja se ja tykkään pöllön huhuilusta, mullan tuoksusta, lumipallon pyörityksestä, puiden heilumisesta myrskyllä ja havunneulaspuurosta.

KUULO

Millaiselta Mustan Kuun puutarhassa kuulostaa, kun hämähäkki laskeutuu?

Kerätkää listaa öisistä äänistä. Tehkää niiden perusteella lukuteatteriesitys, jossa yksi sanoo vuorollaan lauseen ja muut tekevät siihen sopivat äänet.

Esimerkki:

Lehdet kahisevat.

Vanha patsas kuorsaa.

Vihreä tonttu viheltää.

Lumikko kipittää hiekkapolkua pitkin.

Valkoisesta kukasta putoilee kastepisaroihin kivipaadelle.

Parvi erikoisia tuliotuksia räiskähtelee pensaikossa.

Esitystä kuunnellaan silmät kiinni.

TUNTO

Ihminen Saimi ja hiisi Askariina ystävästyvät Mustan kuun majatalo-kirjassa. Pohtikaa miltä tuntuu, kun on saanut hyvän ystävän? Millaista on halata ystävää? Miltä tuntuu, kun toinen laittaa käden olkapäälle? Entä pitää kädestä? Miten ystävän kosketus tai silitys vaikuttaa? Miltä läheisyys tuntuu? Millaista on vaikka uida ja leikkiä hiekkarannalla yhdessä? Miten ystävää voi auttaa, jos hänellä on paha mieli? Millaista on nauraa yhdessä? Kipeytyykö vatsa? Mitä voi tehdä, jos jollain ei ole ystävää?

Kerätkää ystävien kanssa koettuja tuntoaistiin liittyviä lauseita ja tehkää niistä lukuteatteriesitys, jossa jokainen lause alkaa sanalla ystävä.

Esim: Ystävän käsi tuntuu lämpimältä omassa kädessä.

MAKU

Miltä Lisbet Rankan ruuat maistuvat ja tuntuvat suussa ja vatsassa?

Keksikää ensin Lisbetin tekemiä ruokalajeja eri olennoille. Mitä tällaisille ruuille tapahtuu suussa? Ovatko ne sitkeitä vai suussulavia? Nestemäisiä vai kiinteitä? Miltä ne maistuvat? Makealle? Kirpeälle? Räjähävälle?

Tehkää esitys, jossa yksi on merirosvokummituskokki Lisbet Rankka, joka tarjoilee keksimiänne salaväenruokia. Muut maistelevat ja kommentoivat ruokien makuja.

Esitys voi olla kreisi!

Esim:

Lisbet Rankka : Mukavuudenhaluisille tohvelironteille löllö-
klimppimuljua, olkaa hyvä!

Rontit: Tämä on niin hyvää että häntä alkaa pyöriä kuin propelli!

Lisbet: Pajunvartijoille ja kevätkeijuille kristallinkirkasta kevätjuomaa, olkaa hyvä.

Kevätkeiju: Hahhahahahaa tähän muutuitte juomasta keltaiseksi... eikun siniseksi! Eikun punaiksii...

Pajunvartija: Katso peiliin keijunpöhjäke! Olet itse kuin sateenkaari!

NÄKÖ

Millaisia näköalapaikkoja teidän paikkakunnallanne on? Mistä on hienoimmat maisemat? Mustan Kuun majakan kuutorni on Sinimäen korkein paikka.

Keksikää ensin Sinimäen nähtävyyksiä. Tehkää esitys, jossa vaihdatte kiikaria tai kaukoputkea (voivat olla itse tehtyjä), kun kukin kertoo vuorollaan, mitä näkee. Toiset osallistuvat huudah-
telemalla, osoittelemalla ja taputtamalla.

Esim:

Tuolla on vanha silta. Se on Sinimäen matkailunähtävyys. Silta on hyvin koristeellinen.

Tuolla on Sinimäen kapein katu! Se on nimeltään Kirjokatin-
kuja, koska vain kissat mahtuvat kulkemaan siellä.

HAJU

Kootkaa Salaväen maailman TOP 5 pahinta hajua (tai enem-
män/vähemmän ryhmän koon mukaan).

On taas jokavuotisen kunniakkaan ja perinteikkään Salaväen Löyhkä-palkintogaalan aika. Yksi on juontaja, joka kutsuu pai-
kalle yhden erityisen pahanhajuisen salaväkeläisen kerrallaan ja ojentaa haisupalkinnon. Samalla palkittu kertoo omasta hajus-
taan.

Esimerkki: Viisituhatta vuotta vanhan röhkön varpaanvälit löyhkäävät niin, että hedelmät nahistuvat, jos röhkö astelee lähelle.

PANNULLA VAI UUNISSA? (PIDEMPI LUKUTEATTERI/DRAAMA)

Henkilöt:

Saimi: salamieli, ihminen, joka näkee ja kuulee salaväen.

Anskariina: hiisi, Saimin paras ystävä

Sytkäri: lohiskäärmeenpoikanen

Ruusukki: kaivossa asuva näkki

Anskariina: Miksi me saimme näin tylsän tehtävän?

Saimi: Tylsän? Tämähän on hirveän vaarallinen tehtävä.

Anskariina: Meidän pitää mennä tapaamaan vanhaa mummelia.

Saimi: Kaikki pitää kutsua kekrijuhlaan.

Anskariina: Entä jos vaan tipautetaan kutsu kaivoon?

Saimi: Joo. Ruusukki varmaan tykkäisi tosi paljon jos sen päähän osuisi kesken unien vedenpitävä laatikko.

Anskariina: Se ikivanha näkki suuttuu muutenkin ihan kaikesta!

Saimi: Kiivetään nyt vaan kaivoon.

Anskariina: Okei sitten. Mutta Tuffe sai mennä kutsumaan juhlaan kolmannen kerroksen jättiläisen. Epäreilua.

Saimi: Hmmm. En olisi niin varma.

Anskariina: Mutta jättiläiset ovat mahtavia.

Saimi: Juupajuu.

Anskariina: Tämä jätti jaksaisi varmaan nostaa koko majatalon hartioilleen!

Saimi: Autsi! Jalka lipesi! Apua!

Anskariina: Nappaan sinut kiinni! Noin!

Saimi: Huh! Kiitos! Ilman sinua Ruusukin päähän olisikin tippunut salamieli.

Anskariina: No niin, tulihan tästä retkestä edes vähän vaarallisempi.

Saimi: Anskariina, minä meinasin pudota kaivoon!

Anskariina: Ähh! Et minun kanssani! Hei, tuossa on tunnelin suu. Odota, otan sinut vastaan.

Saimi: Täällä tunnelissa on aika synkkää.

Anskariina: Joo, näkit eivät pidä valosta.

Saimi: Minä kuulen jotain! Joku kulkee käytävällä!

Anskariina: Hienoa! Onko se Ruusukki vai joku muu?

Saimi: Minä... haistan savua!

Anskariina: Hei sehän voisi olla liekkiö! Ne on tosi makeita, ne on käytännössä pelkkää tulta! Ne on ihan kivoja, mutta niiden puheesta on vaikea saada selvää. Se on semmoista kovaa rätinää.

Saimi: Ahaa. Jos nyt suoraan sanon, niin liekkiö kuulostaa aika arvaamattomalta.

Anskariina: Joo, liekkiöt ovat tosi mahtavan arvaamattomia!

Saimi: Sehän on Sytkäri!

Anskariina: Ai, Sytkäri vaan. Huoh. Ei mitään vaarallista. Koskaan. Hei, Sytkäri! Mihin olet menossa?

Saimi: Anskariina, eihän Sytkäri saa vaellella missä sattuu!

Anskariina: Niinpä. Me kaikki ollaan kuin joitain vankeja tässä majatalossa.

Saimi: Sytkärihän on vielä ihan pikkuinen. Oletko eksynyt, Sytkäri?

Sytkäri: Ei kun minä tulin vain leikkimään tänne!

Saimi: Leikkimään? Eikö tämä ole aika synkkä paikka leikkiä?

Anskariina: Vau! Sytkäri, sinä olet oppinut puhaltamaan tosi hienon liekin!

Sytkäri: Joo! Minun ei koskaan tarvitse olla pimeässä, ellen halua.

Saimi: Entä jos Ruusukki tulee tänne? Entä jos se syö Sytkäriin?

Sytkäri: Minua ei saa millään kiinni nyt, kun minulla on tämä! Uusi kiva lelu.

Anskariina: Mikä se on? Vau! Joku ihmisten juttu? Voiko siitä tehdä hatun?

Saimi: Tuohan on se rikkinäinen skeittilauta, joka oli jäänyt joltain isän asiakkaalta.

Sytkäri: Joo. Tehän tiedätte, että minä en voi lentää, kun olen loukannut siipeni.

Anskariina: Joo! Jos haluat, voit joskus lentää minun kurjellani Leviaralla!

Saimi: Sytkärihän on melkein Leviaran kokoinen! Sytkäri, älä kuuntele Anskariinan ideoita. Hän ei koskaan ajattele...

Anskariina: ...ennen kuin toimii. Joo joo, niin äitikin aina sanoo.

Sytkäri: Minun ei tarvitse lentää! Katsokaa!

Saimi: Vau! Olet ihan mieletön skeittaaja! Osaat skeitata ylös-alaisinkin!

Anskariina: Ja puhaltaa samalla liekkejä! Tosi taitavaa!

Sytkäri: Ai tätä kutsutaan skeittaamiseksi! No, minä skeittaan tämän käytävän päähän ja takaisin, jooko?

Saimi: Älä sitten nouse ylös käytävästä! Ihmiset voivat nähdä sinut!

Anskariina: Ihmisten pitäisikin nähdä, miten upeasti Sytkäri keittää, vai mitä se nyt olikaan.

Ruusukki: Ai, minun ruokapalani haluavat tulla keitetyiksi! Minulle sopii kyllä!

Saimi: Hui kauheaa! Päivää, tai öh... iltaa, kiltti täti!

Anskariina: Kääk, miten ihmeessä tuo mummeli onnistui hiippailemaan meidän taakse!

Ruusukki: Tohvelit, näkin paras varustus!

Saimi: Ai, sinä puristat tosi kovaa minun kättäni, Anskariina.

Anskariina: Niin puristankin, koska minulla on viimein hauskaa!

Ruusukki: Minulla onkin jo tosi kova nälkä. En edes muista, koska viimeksi söin.

Saimi: Ruusukin vatsa kurisee kyllä aika kovaa.

Anskariina: Joo, hän on paljon kamalampi nälkäisenä! Eikö olekin!

Ruusukki: Minä taidan sittenkin paistaa teidät! En ole pitkään aikaan käyttänyt paistinpannuani.

Saimi: Aivan. Kurjaa, että pannu on jäänyt käyttämättä, mutta...

Anskariina: Voin kertoa, että me hiidet olemme sitkeitä. Meidät kannattaa valmistaa uunissa!

Ruusukki: Ai, että minä saan oikein hiittä ja...

Saimi: Auts. Älä nipistä, kiltti mummo!

Ruusukki: ...ihmistä! Ihka oikeaa ihmistä! Ehkä minä sitten paistan ihmisen ja laitan hiiden uuniin.

Anskariina: Ruusukki tarttui minuun ja kiskoo minua alaspäin! Nyt olisi varmaan hyvä hetki antaa hänelle se kutsu! Ellet halua vielä rupertella ruuanlaitosta, Saimi!

Saimi: Kiltti hyvä näkki, me olemme täällä itse asiassa iloisilla asioilla.

Ruusukki: Iloisilla? Minä tulen iloiseksi vain syömisestä.

Saimi: Aivan! Ja tässä ojennankin teille kutsun kekrijuhlaan! Juhla on tunnettu hyvistä ruuistaan!

Ruusukki: Kekrijuhlaan. Pyh. Ne juhlat on pilattu liiallisella kohteliaisuudella muita kuin näkkejä kohtaan. Toista se oli minun nuoruudessani, kun me näkit kokoonnuimme juhlimaan... Au! Silmiin sattuu!

Anskariina: Sytkäri! Kiitos! Palasit juuri sopivasti puhaltamaan liekkisi!

Ruusukki: Juuri tuollaisia nykynuoret ovat.

Saimi: Anteeksi! Tämä pikku lohiskäärme vain harjoittelee syösemään tulta. Tässä on joka tapauksessa kutsu sekä vähän tilliä.

Ruusukki: Tilliä! Oijoi, se onkin minulta jo loppu. Aijai, tilliteetä!

Anskariina: En tajua näkkejä. Tilli on pahaa.

Saimi: Kumartakaa nyt heti, Anskariina ja Sytkäri. Ja samalla hetkellä syöksymme ylös kaivosta! Hiiop!

Anskariina: Se oli sittenkin aika mahtavan vaarallista.

Saimi: Se oli todella vaarallista, voisimme olla nyt Ruusukin vatsassa!

Sytkäri: Olipa kiva vanha mummo tuolla kaivossa.

Anskariina: Niin olikin! Ja reipas ikäisekseen. Ja kuunteli toiveitakin. Minä todella halusin tulla ennemmin paistetuksi uunilla kuin pannulla.

Saimi: Onneksi tämä tehtävä on ohi!